

ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Επανάληψη Ενότητας 1

Οι προτάσεις ανάλογα με τη σχέση τους με άλλες προτάσεις διακρίνονται σε **κύριες** και **δευτερεύουσες**.

A) **Κύριες** είναι οι προτάσεις που έχουν ένα ολοκληρωμένο νόημα. π.χ: Χθες ο Γιάννης έπαιξε μπάλα.

B) **Δευτερεύουσες** είναι οι προτάσεις που χρησιμεύουν ως συμπλήρωμα άλλων προτάσεων, από τις οποίες εξαρτώνται. Γι' αυτό λέγονται και εξαρτημένες. π.χ: Νομίζω ότι έχεις λάθος.

Το «ότι έχεις λάθος» είναι μία δευτερεύουσα πρόταση, εφόσον δεν μπορεί να σταθεί μόνη της νοηματικά, αλλά χρειάζεται και την κύρια «Νομίζω».

ΣΥΝΔΕΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

1. Παρατακτική σύνδεση:

Ονομάζεται η σύνδεση κατά την οποία όμοιες προτάσεις συνδέονται μεταξύ τους με παρατακτικούς συνδέσμους. Κατά τη σύνδεση αυτή οι προτάσεις παρατίθενται, τοποθετούνται η μια δίπλα στη άλλη χωρίς να εξαρτάται η μία από την άλλη.

α) Κύρια + Κύρια

π.χ. Ντύθηκε και έφυγε.

β) Δευτερεύουσα + Δευτερεύουσα (όμοιες)

π.χ. Φαίνεται ότι αύριο ο καιρός δε θα είναι καλός και ότι θα βρέξει.

* Παρατακτικοί σύνδεσμοι

- Συμπλεκτικοί: και (κι), ούτε, μήτε, ουδέ, μηδέ
- Αντιθετικοί: μα, αλλά, παρά, όμως, ωστόσο, ενώ, αν και, μολονότι, μόνο
- Διαχωριστικοί: ή, είτε
- Συμπερασματικοί: λοιπόν, επομένως, άρα, ωστόσο
- Επεξηγηματικός: δηλαδή

κύρια πρόταση	παρατακτικός σύνδεσμος	κύρια πρόταση
ή		
δευτερεύουσα πρόταση	παρατακτικός σύνδεσμος	δευτερεύουσα πρόταση

2. Υποτακτική σύνδεση

Ονομάζεται η σύνδεση κατά την οποία μια δευτερεύουσα πρόταση υποτάσσεται σε μια άλλη πρόταση. Στην υποτακτική σύνδεση οι προτάσεις που συνδέονται είναι ανόμοιες, συνήθως μια κύρια και μια δευτερεύουσα. Ωστόσο είναι δυνατό μια δευτερεύουσα πρόταση να εξαρτάται από άλλη δευτερεύουσα που συνδέεται υποτακτικά με την κύρια. Οι προτάσεις στην υποτακτική σύνδεση συνδέονται με υποτακτικούς συνδέσμους

α) Κύρια + Δευτερεύουσα

π.χ. Φαίνεται ότι θα βρέξει.

β) Δευτερεύουσα + Δευτερεύουσα (ανόμοιες)

π.χ. Έφτασε νύχτα, γιατί ήταν πολύ αργά, όταν ξεκίνησε.

* Υποτακτικοί σύνδεσμοι (Εισάγουν δευτερεύουσες προτάσεις)

- Ειδικοί : ότι, πως, που
- Χρονικοί: όταν, σαν, ενώ καθώς, αφού, αφότου, πριν, μόλις, προτού, ώσπου, ωστόσο, όσο που, όποτε, άμα
- Αιτιολογικοί: γιατί, επειδή, αφού, τι
- Υποθετικοί: αν, σαν, άμα
- Τελικοί: να, για να
- Αποτελεσματικοί: ώστε, που
- Διστακτικοί: μη, μήπως
- Αντιθετικοί: αν και, ενώ, μολονότι
- Συγκριτικός: παρά

3. Ασύνδετο σχήμα

Όταν τοποθετούνται όμοιες προτάσεις η μία δίπλα στην άλλη χωρίς κανένα σύνδεσμο ανάμεσά τους και χωρίζονται με κόμμα.

π.χ. Η βροχή σταμάτησε, ο ήλιος φάνηκε στον ουρανό.

κύρια πρόταση , κύρια πρόταση

δευτερεύουσα πρόταση , δευτερεύουσα πρόταση

Ασκήσεις:

1.α) Να υπογραμμίσετε τις προτάσεις και να τις χαρακτηρίσετε (κύρια, δευτερεύουσα).

β) Να προσδιορίσετε τον τρόπο με τον οποίο συνδέονται (παρατακτική σύνδεση, υποτακτική σύνδεση, ασύνδετο σχήμα),

κυκλώνοντας παράλληλα και τους συνδέσμους.

+ Τώρα είναι πρόεδρος, έχει κατάστημα, έχει αυτοκίνητο, έχει τρακτέρ, έχει ελιές.

+ Το είπε και ξαλάφρωσε και ένιωσε πάλι αρχόντισσα του τόπου.

+ Της έκαναν νοήματα, μα δεν αποφάσιζαν να φύγουν.

+ Έβλεπα ένα παιδί ολοζώντανο, να δοκιμάζει, να συνδυάζει, να επιχειρεί, να διψά τη γνώση και το φως.

+ Πήρα το μαντήλι και σκούπισα τα δάκρυά μου, αλλά το δάκρυ δεν είχε στερεμό.

+ Αποφάσισα να καταθέσω τα χρήματά μου στην τράπεζα.

2. Στις παρακάτω περιόδους να συμπληρώσετε τους συνδέσμους που λείπουν και να βρείτε πού υπάρχει παρατακτική σύνδεση και πού υποτακτική σύνδεση.

+ Θα αγοράσω αυτοκίνητο,θα έχω χρήματα.

+ Πρέπει παραμείνετε στα σπίτιαπεριοριστεί ο ιός.

+ Μου τηλεφώνησε από την Ιταλία μου είπεπερνάει δύσκολα .

3. Στο πιο κάτω κείμενο:

α) να σημειώσετε με κάθετη γραμμή εκεί που τελειώνει η κάθε πρόταση και να γράψετε, αν είναι κύρια ή δευτερεύουσα πρόταση

β) να κυκλώσετε τους συνδέσμους και να γράψετε το είδος της σύνδεσης.

«Μεγάλωσα με τη γιαγιά μου στο Μάλι. Όταν ήμουν ακόμα κοριτσάκι, μια γυναίκα ήρθε στο σπίτι και ζήτησε να με πάρει στο Παρίσι, για να προσέχω τα παιδιά της. Είπε στη γιαγιά μου πως θα μ έβαζε στο σχολείο να μάθω γαλλικά. Μα στο Παρίσι δεν πήγα ποτέ στο σχολείο. Δούλευα. Ολημερίς σκούπιζα το σπίτι, μαγειρεύα, πρόσεχα τα παιδιά, έπλενα και τάιζα το μωρό. Δούλευα από τις επτά το πρωί μέχρι τις έντεκα τη νύχτα. Η κυρά μου δεν έκανε τίποτα».

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

1. Ονοματικές προτάσεις:

ονομάζονται οι δευτερεύουσες προτάσεις που χρησιμοποιούνται όπως τα ονόματα, μπορούν δηλαδή να αντικαταστήσουν ένα ονοματικό σύνολο, ως **υποκείμενα**, **αντικείμενα**, **επεξήγηση**.

- α) ειδικές** (ότι, πως, που) (Ενότητα 2)
β) βουλευτικές (να) (Ενότητα 2)
γ) ενδοιαστικές (μη, μήπως) (Ενότητα 2)
δ) πλάγιες ερωτηματικές (ποιος, πού, αν, γιατί, τι κ.α.) (Ενότητα 3)
ε) αναφορικές
- Εισάγονται με αναφορικές αντωνυμίες: **που, οποίος, ο οποίος, όσος, ό,τι** (Ενότητα 4)

2. Επιρρηματικές προτάσεις:

ονομάζονται οι δευτερεύουσες προτάσεις που προσδιορίζουν το ρήμα μιας προτάσεως ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί (χρόνου, σκοπού, υπόθεσης).

- α) αιτιολογικές** (γιατί, επειδή, διότι κ.α.) (Ενότητα 5)
β) τελικές (να, για να) (Ενότητα 5)
γ) αναφορικές - Εισάγονται με τα αναφορικά επιρρήματα:
όπου, που, όπως, πως, όσο, καθώς, σαν ωσάν (Ενότητα 4)

1. (α) Να υπογραμμίσετε και να ονομάσετε τις δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις.

(ειδικές, βουλευτικές, ενδοιαστικές, πλάγιες ερωτηματικές)

(β) Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις ονοματικές προτάσεις

(ως υποκείμενο, ως αντικείμενο, ως επεξήγηση).

(Ενότητα 2-3)

1. Από τις εκθέσεις σας παρατηρώ ότι έχετε κάποια κλίση στη λογοτεχνία.....
2. Θέλω να προοδεύεις
3. Διαδόθηκε ότι θα φτάσει
4. Χρειάστηκε ν' αλλάξει επάγγελμα
5. Ομολόγησε ότι έκανε λάθος
6. Θα 'θελε να τους έλεγε κάτι κι αυτός για τα δικά του
7. Πρόσεξε μη σε γελάσει.
8. Φοβούμαι μήπως αρρωστήσει.
9. Αυτό δεν ξέρω, πώς να πάω.
10. Αυτό με ανησυχεί, μήπως δεν έρθει.
11. Είναι ζήτημα αν δούλεψε ποτέ.
12. Οι χθεσινές φήμες, ότι θα πάμε εκδρομή, αποδείχτηκαν αβάσιμες.
13. Ρωτούσε τι θέλουμε.
14. Ένα μόνο ήθελε, να πάει στην πατρίδα.
15. Τούτο μόνο φοβόταν, μήπως τον ανακαλύψουν.
16. Υπάρχει φόβος μήπως ξεσηκωθούν και πάλι οι κρατούμενοι.
17. Μας ρώτησε πού μείναμε.....
18. Δεν είναι βέβαιο αν θα λυθεί το πρόβλημά μας.
19. Δεν είμαι βέβαιος αν είδε το Γιάννη.
20. Έπρεπε να πιάσουμε τις γραμμές του τρένου.
21. Το βέβαιο είναι πως έρχονται από τα ξένα οι ομογενείς.
22. Είναι ανάγκη να γυρίσετε αμέσως.
23. Σπάνια το ήθελε αυτό, να μένει μόνος.
24. Απαγορεύεται να καπνίζετε.
25. Φυλάξου μη μου κρυώσεις.
26. Μια απαίτηση έχω, να σας μιλήσω.
27. Νόμιζα πως θα απόφευγα το κακό.
28. Αυτό δεν ξέρω, πώς να πάω.

2. Να υπογραμμίσετε και να αναγνωρίσετε το είδος των δευτερευουσών επιρρηματικών προτάσεων (τελικές, αιτιολογικές). (Ενότητα 5)

1. Τα παιδιά πηγαίνουν στο σχολείο, για να μάθουν γράμματα.....
2. Θύμωσε, επειδή δεν πήγε μαζί του
3. Πήγε να φέρει το βιβλίο
4. Αφού δε διάβασες, καλά να πάθεις.
5. Έπρεπε να βιαστεί, για να προλάβει το τρένο.
6. Έφυγε νωρίτερα σήμερα από το σχολείο, γιατί ήταν άρρωστος.
7. Έτρεχε, για να μη χάσει το τρένο.
8. Τον κοιτούσε μες στα μάτια, γιατί της άρεσε.
9. Θα μείνω εδώ, διότι είμαι αρκετά κουρασμένος.
10. Πάρε το φακό, για να βλέπεις στο σκοτάδι.
11. Θα έρθω να σε συναντήσω στις οκτώ το βράδυ.
12. Δεν τους άφηγε να μπουκ, για να μην τον ενοχλούν.
13. Με πλήγωσες, που μου μίλησες έτσι άσχημα.

3. Να υπογραμμίσετε τις δευτερεύουσες προτάσεις. Ποιες από τις παρακάτω δευτερεύουσες προτάσεις που εισάγονται με το **να** είναι **τελικές** και ποιες **βουλητικές**; (Ενότητα 2 και 5)

1. Ήρθε στην Αθήνα να σπουδάσει.....
2. Πήγε στην Αγγλία να δει την κόρη του.....
3. Είναι πιθανό να μην έμαθε τίποτα.....
4. Έρχονται κάθε χρόνο να δουν τον παππού
5. Χρειάζεται να προσπαθήσεις περισσότερο
6. Διαβάζει πολύ, για να πετύχει.
7. Μπορεί να επιστρέψω απόψε το βράδυ.....

4. Να βρείτε τις αιτιολογικές προτάσεις του παρακάτω κειμένου. (Ενότητα 5)

Τον τελευταίο καιρό οι γονείς του Κώστα ανησυχούν πολύ γι' αυτόν, γιατί περνάει όλα τα απογεύματα «κολλημένος» μπροστά στην τηλεόραση. Οι επιδόσεις του στα μαθήματα είναι πολύ κακές, αφού είναι αφοσιωμένος στις διάφορες εκπομπές και αδιαφορεί εντελώς γι' αυτά. Και όταν τον μαλώνουν, εκείνος θυμώνει και φωνάζει, επειδή, όπως λέει, του αποσπούν την προσοχή από το αγαπημένο του πρόγραμμα. Επιπλέον έχει γίνει πολύ εκνευριστικός, καθώς συνέχεια απαιτεί να του αγοράσουν διάφορα πράγματα που βλέπει στις διαφημίσεις. Ακόμα και οι φίλοι του έχουν σταματήσει να έρχονται στο σπίτι για παιχνίδι, αφού, όσες φορές του τηλεφωνούν, εκείνος αναβάλλει το παιχνίδι γιατί βλέπει κάτι στην τηλεόραση! Και το χειρότερο, ίσως, απ' όλα είναι ότι συχνά γίνεται πολύ βίαιος, καθώς μιμείται άσχημα πρότυπα στην τηλεόραση. Οι γονείς του αναρωτιούνται γιατί έγινε έτσι και τι πρέπει να κάνουν.

5. Ο ευθύς λόγος των παρακάτω προτάσεων να μετατραπεί σε πλάγιο με ρήματα εξάρτησης τα εξής:
ρώτησε, είπε, διηγόταν, παρακάλεσε, ζήτησε, πρόσταξε, έλεγε (Ενότητα 3)

- α. Γιατί δεν ξέρετε το μάθημα;
Ο καθηγητής.....
- β. Τι ώρα έρχεται το λεωφορείο;
Ο Αντρέας
- γ. Τι μαθήματα έχουμε αύριο;
Η Ελένη
- δ. Θα κλείσετε τα παράθυρα;
Η καθηγήτρια
- ε. Μπορώ να έχω ένα ποτήρι νερό;
Η μητέρα

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΛΕΞΟΛΟΓΙΟ

ΠΟΛΥΣΗΜΙΑ ΛΕΞΕΩΝ (Ενότητα 2)

6. Για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις να γράψετε δύο φράσεις που να δείχνουν τη διαφορά στη σημασία τους.

- Μήνυμα
α)..... β)
- Λόγος
α)..... β)
- Ρόλος
α)..... β).....
- Φάκελος
α)..... β)
- Γραφείο
α)..... β)

ΚΥΡΙΟΛΕΞΙΑ – ΜΕΤΑΦΟΡΑ (Ενότητα 3)

7. Να εντοπίσετε στο παρακάτω κείμενο τρεις λέξεις που χρησιμοποιούνται με τη μεταφορική τους σημασία και να τις χρησιμοποιήσετε σε προτάσεις με την κυριολεκτική τους σημασία.

Πρώτα απ' όλα η αυθόρμητη φύση των παιδιών δεν είναι ρατσιστική. Ο άνθρωπος δεν γεννιέται ρατσιστής. Αν οι γονείς του ή οι συγγενείς του δεν του βάλουν στο κεφάλι ρατσιστικές ιδέες, δεν υπάρχει λόγος να γίνει ρατσιστής. Αν, για παράδειγμα, σου πουν ότι αυτοί που έχουν λευκό δέρμα είναι ανώτεροι απ' αυτούς που έχουν μαύρο κι εσύ πάρεις στα σοβαρά αυτή τη διαβεβαίωση, θα μπορούσες να υιοθετήσεις μια ρατσιστική συμπεριφορά απέναντι στους μαύρους.

- α)
- β).....
- γ)

8. Με τις παρακάτω λέξεις να γράψετε δύο περιόδους λόγου, στην πρώτη να έχουν κυριολεκτική και στη δεύτερη μεταφορική σημασία.

- βράχος
α)..... β)
- γυαλιά
α)..... β)
- καίγεται
α)..... β)
- πλατύ
α)..... β)

9. Στα παρακάτω ονοματικά σύνολα χρησιμοποιούνταν επίθετα με μεταφορική σημασία. Να χρησιμοποιήσετε τα ίδια επίθετα με την κυριολεκτική τους σημασία σε δικά σας ονοματικά σύνολα:

- α. χρυσή τύχη.....
β. μαλακό κλίμα.....
γ. βαθιά γεράματα.....
δ. γεμάτη ζωή

ΟΜΟΗΧΕΣ – ΠΑΡΩΝΥΜΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

(Ενότητα 5)

10. Στο παρακάτω κείμενο να υπογραμμίσετε τρεις λέξεις για τις οποίες μπορείτε να γράψετε τις ομόηχές τους.

Ξημερώνοντας τ' Αγιαννιού, με την αύριο των Φώτων, λάβαμε τη διαταγή να κινήσουμε πάλι μπροστά, για τα μέρη όπου δεν έχει καθημερινές και σκόλες. Έπρεπε, λέει, να πιάσουμε τις γραμμές που κρατούσανε ως τότε οι Αρτινοί. Λόγω που εκείνοι πολεμούσανε απ' την πρώτη μέρα, συνέχεια, κι είχανε μείνει σχεδόν οι μισοί και δεν αντέχανε άλλο.

- α)..... β)..... γ).....

11. Να γράψετε στη Β' στήλη ομώνυμα /ομόηχα των λέξεων της Α' στήλης.

Να σχηματίσετε προτάσεις με τις λέξεις των δύο στηλών, ώστε να φανεί η διαφορετική σημασία τους.

A	B
Πού
Χοίρος
Φύλλο
Όμως
Κλήση
Λύρα
Ρήμα
Ψηλός
Κλήμα
Διάλειμμα

12. Να βρείτε τα τονικά παρόνυμα των παρακάτω λέξεων

1. μάτια	9. ποσά
2. γέρος	10. ανθεί
3. πεινώ	11. διάφορα
4. χώρος	12. άλλα
5. θόλος	13. πάνω
6. παίρνω	14. σχολείο
7. παιδιά	15. γέρνω
8. φορά	16. όρος

13. Να τοποθετήσετε τα παρακάτω ζευγάρια παρωνύμων στις αντίστοιχες προτάσεις.

1. ένδεια - ενδοιασμό

Είχε σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης της των πυρομαχικών που πρότεινε ο στρατηγός.

2. έλαιο - έλεος

Τα φύλλα του ευκαλύπτου περιέχουν

Εκείνος ο δύστηχος φώναζε μάταια

3. προβολή - προσβολή

Η απερίσκεπτη εμπορευμάτων προκαλεί μερικές φορές της δημόσιας αιδούς.

4. πρότυπο -πρωτότυπο

Το έργο που ξεχώρισε στην έκθεση ζωγραφικής ήταν

Το μυθιστόρημα αυτό έχει ως κάποιο ιταλικό μυθιστόρημα.

14. Να συμπληρώσετε τα κενά επιλέγοντας τη σωστή λέξη από τα ζεύγη ομόηχων ή παρωνύμων:

α. Σήμερα δυσκολεύομαι να καλύψω τα έξοδά μου,..... τα πράγματα ήταν πιο εύκολα.

(**άλλοτε, άλλωστε**)

β. Πώςτον καιρό σου;συχνά γράμματά τους; (**παίρνω, περνώ**)

γ. Κάθε φορά που φεύγω για ταξίδι.....καλά τις πόρτες και τα παράθυρα. Ο καθηγητής μάς είπε ναπέντε ουσιαστικά, (**κλείνω, κλίνω**)

δ. Μερικοί γονείς αντιμετωπίζουν διαφορετικά τα παιδιά τους, όταν δεν είναι του ίδιου.....

Το φθινόπωρο μου αρέσει να βλέπω τα..... των δέντρων να πέφτουν, (**φύλλο, φύλο**)

ε. φρούτο σου αρέσει πολύ; (**ποιο, πιο**)

στ. Το μυθιστόρημά του ήταν.....

Τοτου ήταν ο πατέρας του.(**πρότυπο, πρωτότυπο**)

15. Στις παρακάτω ομάδες λέξεων να υπογραμμίσετε τις λέξεις με τη σωστή ορθογραφία:

α. διάλλειμα, διάλυμα, διάλειμμα, δίλημα, διάλυμμα, δίλημα

β. έλλειψη, έκλειψη, ελλειπής, ελλιπής, έλειψη, έκλειψη

γ. πρόληψη, παράλειψη, σύλληψη, πρόλειψη

δ. επήρρεια, επιροή, επιρροή, επήρεια, επίρεια

ε. έννοια, εύννοια, ένοια, εύνοια, έννια, εννιά

στ. άμμεσος, έμεσος, άμεσος, έμμεσος, άμεσος